

After the campsite: Η Ευρώπη μετά τον καταυλισμό προσφύγων

parallaximag.gr/agenda/theatro/after-the-campsite-evropi-meta-ton-katavlisimo-prosfygon

April 30, 2018

«Όσο περπατάς δεν σκέφτεσαι τον πόνο. Όταν σταματήσεις να περπατάς αρχίζεις και τον σκέφτεσαι», εξομολογείται η μία εκ των τριών πρωταγωνιστών του "After the campsite".

Στην εναρκτήρια σκηνή της παράστασης βλέπουμε τρεις ανθρώπους, τρεις πρόσφυγες σ' έναν καταυλισμό χωρίς όνομα, να αντιδρούν με τρεις διαφορετικούς τρόπους στη στασιμότητα της σημερινής Ευρώπης. Πίσω τους βρίσκεται ένα θεόρατο τείχος που τους εγκλωβίζει. Παρά την ασφυκτική ατμόσφαιρα που δημιουργεί η παρουσία του τείχους στη σκηνή, οι πρωταγωνιστές καταφέρνουν ν' αποδράσουν νοητικά, ελπίζοντας σε ένα καλύτερο μέλλον. Μαθαίνουν γερμανικά και ετοιμάζονται για την αναχώρησή τους από το camp. Παίζουν ποδόσφαιρο και ξαναγίνονται παιδιά. Παίζουν μουσική.

Πόσο δημιουργικός μπορεί να είναι, όμως, κανείς, σε ένα αφιλόξενο μέρος στο οποίο δεν αντιμετωπίζεται καν ως πρόσωπο με ξεχωριστή υπόσταση; Όταν στοιβάζεται σε άθλιες συνθήκες μαζί με χιλιάδες άλλους ανθρώπους και αγνοούνται τα

θέλω του, τα όνειρα και η αξιοπρέπειά του; Όταν αντιμετωπίζεται σαν «ασυνόδευτο ουδέτερο», ως πράγμα, κι όχι ως άνθρωπος; Όταν, όσο και να θέλει να περπατήσει, πρέπει να μείνει στάσιμος και να περιμένει τη ζωή που κάποιοι άλλοι θα κρίνουν αν αξίζει να ζήσει; Η δημιουργικότητα των πρωταγωνιστών, λοιπόν, σταδιακά υποχωρεί. Τη θέση της έρχεται να πάρει η μεταξύ τους σύγκρουση, και αργότερα η απόγνωση, αφού οι πρωταγωνιστές συνειδητοποιούν ότι η Ευρώπη δείχνει «μια κυνική περιφρόνηση προς τη νοητική τους ικανότητα και αξιοπρέπεια».

Την απόγνωση, όμως, αυτή, διαδέχεται η αλληλεγγύη. Οι θεατές γίνονται μάρτυρες της συγκινητικής προσευχής του ενός εκ των τριών πρωταγωνιστών υπέρ της απελευθέρωσης της Ευρώπης από τους «τύραννους και καραγκιόζηδες κυβερνήτες» που σκοτώνουν κόσμο. Καταφέρνουν και οι ίδιοι να ταυτιστούν με την υπαρξιακή ανάγκη της ελπίδας και της πίστης των προσφύγων σε ένα καλύτερο αύριο.

Το «After the campsite: Από δω και μπρος» αποτελεί ένα εύστοχο σχόλιο για τη στασιμότητα της Ευρώπης. Μιας Ευρώπης της οποίας οι κυβερνήτες αρπάζουν πλούτο και γη άδικα, σκοτώνοντας άμαχο πληθυσμό· μετατρέποντας σε πρόσφυγες χωρίς όνομα ανθρώπους με παρελθόν και ιστορία, και αντιμετωπίζοντάς τους άλλοτε σαν «καημένους» και άλλοτε σαν «ξένους». Η παράσταση, πέρα από σχόλιο για την τραγωδία της προσφυγικής κρίσης, αποτελεί κι ένα σχόλιο για μια Ευρώπη η οποία εφαρμόζει άδικες πολιτικές λιτότητας με σκοπό να καλύψει τα κενά στις τσέπες των εμπνευστών της, εγκλωβίζοντας έτσι εκατομμύρια νέους σε μια νοσηρή κατάσταση φτώχειας, και οδηγώντας τους στην αυτο-αμφισβήτηση και στην απόγνωση.

Την αφορμή για την παράσταση την έδωσε το ετήσιο καλλιτεχνικό εργαστήριο για νεαρούς πρόσφυγες, του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος. Η ψυχή της παράστασης, όμως, είναι ο **Μιχάλης Σιώνας**, σκηνοθέτης αλλά και συγγραφέας του κειμένου, κι εμπνευστής των φωτισμών και του σκηνικού. Το ότι θεωρείται ένας από τους καλύτερους Έλληνες σκηνοθέτες της γενιάς του δεν είναι καθόλου τυχαίο. Κάνοντας ιδιαίτερα έξυπνη χρήση του σκηνικού και των φωτισμών, καταφέρνει να δώσει στους θεατές ένα άρτιο οπτικό αποτέλεσμα, το οποίο βρίσκεται σε αρμονία με το καλογραμμένο του κείμενο και τις εξαιρετικές ερμηνείες της Στεφανίας Ζώρα, του Τιμολέοντα Παπαδόπουλου και του Γιάννη Τσεμπερλίδη.

Μια κουβέντα με τον Μιχάλη Σιώνα

-Ποια ήταν η διαδικασία σύλληψης και υλοποίησης της παράστασης, δεδομένου του ότι βρίσκεστε τόσο πίσω από τη συγγραφή του κειμένου όσο και πίσω από τη σκηνοθεσία, μεταξύ άλλων;

Εφόσον δε βασιζόμαστε στο ότι έχουμε ένα θεατρικό έργο, το κείμενο έχει προκύψει από το γεγονός ότι έχουμε τρεις ανθρώπους επί σκηνής. **Έτσι, κάθισα κι έγραψα όλους τους κοινωνικούς προβληματισμούς μου σε σχέση με την Ευρώπη και το σήμερα, γιατί αυτό ήταν ο άξονας και η κυρίως θεματική, το μέλλον της Ευρώπης.** Από εκεί και πέρα, οι περισσότεροι που έχουν δει την παράσταση, βασισμένοι στον τίτλο «After the campsite» που σημαίνει «μετά τον καταυλισμό», τη συνδέουν με την προσφυγική κρίση με έναν τρόπο. Μπορεί να είναι μόνο η αφορμή το ότι οι πρωταγωνιστές βρίσκονται σ' έναν καταυλισμό· θα μπορούσαν όμως να είναι για μένα τρεις απλοί άνθρωποι που αρθρώνουν λόγο, κάνουν ένα κοινωνικοπολιτικό σχόλιο και μια συζήτηση για την Ευρώπη, συζητούν για το μέλλον τους, για τα όνειρά τους, για το τι καταλαβαίνουν ότι συμβαίνει σήμερα γύρω τους.

Αυτός ήταν ο κύριος άξονας, και βασίστηκα ιδιαίτερα στο γεγονός ότι έχω τρεις ανθρώπους. Στο ότι κάποιος από τους τρεις κάποια στιγμή θα αρχίσει να αρθρώνει τον

δικό του λόγο, την δική του κοσμοθεωρία, κάποια στιγμή θα συμφωνήσουν ή θα διαφωνήσουν. Ήταν πολύ απλή διαδικασία το πώς θα δημιουργηθεί το κείμενο. Από κει και πέρα, αυτά που λέγονται -επειδή ακριβώς τα έγραψα εγώ- ακόμα κι αν προσπάθησα, δεν μπόρεσα να αποφύγω το να υπάρχει η προσωπική μου θέση για πάρα πολλά πράγματα. Πολλές λέξεις, βέβαια, και πολύ κείμενο ανήκει στους τρεις ηθοποιούς. Θέλαμε, δηλαδή, στην τάδε σκηνή να συζητήσουμε για το τάδε θέμα. Είπαμε «τι πιστεύεις εσύ, τι πιστεύω εγώ», και κάπως έτσι δημιουργήθηκαν οι διάλογοι και όλη η φόρμα ουσιαστικά που παρουσιάζεται και πάνω στη σκηνή.

-Μέσα στην παράσταση υπάρχει η εξής απορία «Η Ευρώπη δεν είναι τόπος· ξέρεις κανέναν που να γεννήθηκε στην Ευρώπη;». Τελικά, τι είναι η Ευρώπη για εσάς;

Μου αρέσει που το θυμάστε· δεν ξέρω τι είναι η Ευρώπη, γι αυτό και αφήνω στο τέλος του έργου τον ηθοποιό να μην μπορεί να εξηγήσει τι είναι η Ευρώπη στον άνθρωπο που τον

ρωτάει. Είναι εντάξει σαν απάντηση αν του πει ότι είναι ένα σύνολο χωρών που ακολουθεί έναν κοινό κώδικα και κάποιους κανόνες οικονομικοπολιτικούς; Αυτό θέλω να πω. Ότι μάλλον δεν υπάρχει μια απάντηση, και το «η Ευρώπη δεν είναι τόπος» θέλει να θίξει το αν σημαίνει κάτι ιδιαίτερο το να είσαι Ευρωπαίος. Αν πω εγώ ότι είμαι Ευρωπαίος και με ρωτήσετε «πού γεννήθηκες;» θα σας πω στην Ελλάδα, και όχι στην Ευρώπη, έτσι τελείως μπακαλίστικα. Τουλάχιστον αυτή ήταν η πρόθεση, δεν ξέρω τι καταλαβαίνει το κοινό.

-Αυτό καταλαβαίνει και το κοινό, και είναι ιδιαίτερα εύστοχη η παρατήρησή σας. Σαν καλλιτέχνης πιστεύετε ότι είναι πρωτεύων ρόλος του θεάτρου να μιλά για τέτοια φλέγοντα ζητήματα;

Πιστεύω ότι ο ρόλος της τέχνης είναι γενικά να μιλάει για αυτά που τρέχουν στην εποχή της. Σαν άνθρωπος που κάνω αυτή τη στιγμή θέατρο, όχι απλά δεν είναι επιθυμία μου, αλλά δεν μπορώ καν να ασχοληθώ στην παρούσα φάση με τον έρωτα ή με κάτι άλλο από αυτό που συμβαίνει αυτή τη στιγμή στον κόσμο. **Το θέμα δεν είναι απλά η προσφυγική κρίση, αλλά η αξία της ανθρώπινης ζωής.** Αυτό είναι που καίει για μένα αυτή τη στιγμή, και αυτό θέλω και να συζητήσω. Δεν πιστεύω ότι έχει χαθεί ο έρωτας, ούτε είναι για μένα φλέγον θέμα το Ιντερνετ. Το θέμα που με απασχολεί είναι ότι μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, χωρίς να υπάρχει επίσημα κηρυγμένος πόλεμος, σε πάρα πολλά σημεία της γης πεθαίνουν άνθρωποι κάθε μέρα από όπλα· δε μιλάμε καν για τη φτώχεια, που κι αυτή θα μπορούσε να είναι ένα επίσης δυνατό ζήτημα, τόσο δυνατό ίσως όσο αυτό που συμβαίνει στη Συρία, στο Αφγανιστάν, στη Μέση Ανατολή. Μαίνεται πόλεμος και άνθρωποι πεθαίνουν από σφαίρες και σφαγιάζονται κάθε στιγμή.

Όχι ότι οφείλει, ή μπορεί να κάνει κάτι για αυτό η τέχνη, έτσι; Η τέχνη είναι μια πολυτέλεια, όχι μια αναγκαιότητα στη ζωή μας. Αν δε δούμε μια ταινία εγώ κι εσείς σήμερα δεν θα πάθουμε κάτι, καταλαβαίνετε τι εννοώ. Αν δε φάμε φαγητό, θα πάθουμε. **Ιδίως ως**

άνθρωπος που ασχολείται από μέσα, όλα αυτά τα χρόνια, όσο πιο πολύ σκέφτομαι το τι μπορεί να κάνει η τέχνη, τόσο πιο αδύναμος και φοβισμένος γίνομαι, γιατί νομίζω είναι τεράστια η ευθύνη. Προσπαθώ να σκέφτομαι τι μπορώ να κάνω εγώ και πώς θα κάνω το καλύτερο που μπορώ. Ούτε μπορώ να σκεφτώ αν θα ταυτιστούν οι άνθρωποι που βλέπουν την παράσταση με αυτά που λέμε ή όχι, ούτε αν θα καταφέρουμε κάτι.

-Έχετε μια ιδιαίτερα ευρεία καλλιτεχνική ιδιότητα. Πέρα από σκηνοθέτης και ηθοποιός, είστε και μουσικός, πράγμα που αντικατοπτρίζεται στην επιλογή σας να έχετε ζωντανή μουσική επί σκηνής στις παραστάσεις σας. Μιλήστε μας λοιπόν για αυτό το στοιχείο της παράστασης.

Μ' αρέσει πάρα πολύ αυτό · η μουσική είναι κινητήριος δύναμη για μένα, και είναι η μοναδική τέχνη στην οποία η έννοια του χρόνου λειτουργεί ως δομικό στοιχείο, δεν ξέρω αν σας το εξηγώ καλά. Όταν κοιτάμε έναν πίνακα εμείς λέμε αν έχει ρυθμό ή αν έχει ζωή αυτή τη στιγμή, ή σε ποια χρονική στιγμή είναι αυτό που βλέπουμε. Αντιθέτως, η μουσική δεν υπάρχει χωρίς τον χρόνο. **Με βοηθάει πολύ η ζωντανή μουσική να καταλαβαίνω τη ροή της παράστασης, και μου αρέσει ιδιαίτερα η ζωντανή παραγωγή της. Είναι υποκειμενικό κι αντικειμενικό ταυτόχρονα.** Όταν ακούω μουσική γραμμένη, περασμένη σ' έναν υπολογιστή να παίζει σε μια παράσταση, δεν με επηρεάζει το ίδιο όσο όταν παράγεται ζωντανά. Πάλι από ηχείο βγαίνει βέβαια · δεν είναι δηλαδή ότι ακούμε ένα βιολί χωρίς μικροφωνική υποστήριξη, αλλά είναι ακριβώς το ότι έχει την έννοια του χρόνου μέσα της που την κάνει ένα σημείο ανοιχτού διαλόγου με τη δράση. Δεν είναι κονσέρβα που λέμε. Όχι ότι σφάλει κάποιος όταν χρησιμοποιεί ηχογραφημένη μουσική, ή ότι δε θα το κάνω κι εγώ στο μέλλον σε παραστάσεις μου το να χρησιμοποιήσω ηχογραφημένη μουσική.

-Αυτό που ακούμε στην παράσταση είναι αυτοσχεδιασμός;

Όχι, είναι, πώς το λένε να δείτε... Προσχεδιασμένος αυτοσχεδιασμός. Δηλαδή, υπάρχει πολύ ισχυρό σχεδιάγραμμα πίσω απ' αυτό, δεν αυτοσχεδιάζει κάθε φορά ο Γιάννης που παίζει κιθάρα από μόνος του αναλόγως πώς θα του βγει. Υπάρχουν κανόνες και φόρμες συγκεκριμένες, που αν έρθετε και σήμερα στην παράσταση θα ακούσετε σε μεγάλο βαθμό τα ίδια πράγματα.

-Η παράσταση είναι σκηνοθετημένη με έναν κινηματογραφικό τρόπο, κάτι που επιτυγχάνεται μέσω των φωτισμών και των φωτογραφικών κάδρων, και γίνεται ιδιαίτερα φανερό στην τελευταία εικόνα του έργου. Το επιλέξατε συνειδητά αυτό;

Δεν ξέρω πώς να σας απαντήσω... Ίσως επειδή βλέπω πολύ κινηματογράφο έγινε αυτό. Με επηρεάζει πάρα πολύ ο κινηματογράφος, τόσο ως προς την υποκριτική, όσο ως προς την εικόνα. Από 'κει και πέρα, η τελευταία εικόνα της παράστασης είναι αυτός ο τοίχος που έρχεται μαζί με τους ανθρώπους και τους αφήνει πολύ μικρό περιθώριο κινήσεων. Στην ουσία δεν μπορούν να πάνε πιο μπροστά, αν πάνε πιο μπροστά θα πέσουν από τη σκηνή. Θέλαμε να είναι κάτι πραγματικά σφιχτό, όχι κάτι τάχα σφιχτό. Όντως, αν πάει κάποιος κοντά και δει τους ηθοποιούς, έχουν χώρο όσο είναι το νούμερο του παπουτσιού τους, άντε λίγο παραπάνω. Για το αν είναι κινηματογραφικό ή μη δεν μπορώ να σας πω κάτι

ξεκάθαρο, δεν επιδίωξα θέλω να πω κινηματογραφικές εικόνες, καθόλου. Είναι ωραίο που λέτε ότι μάλλον προέκυψε στα δικά σας μάτια. Και στα δικά μου μάτια φαίνεται τελικά κινηματογραφικό, αλλά δεν ήταν αυτοσκοπός.

Όσον αφορά τα κάδρα, μου αρέσει, και προσπαθώ , δεν ξέρω βέβαια αν τα καταφέρνω, το κάδρο που βλέπει ο θεατής να είναι καθαρό, συγκεκριμένο, και όντως φωτογραφικό, καλά λέτε. Ειδικά όταν έχουμε τρεις διάσπαρτους ανθρώπους πάνω στη σκηνή, νομίζω πρέπει να φτιάχνεις όσο πιο καλά μπορείς τα κάδρα σου, γιατί τρεις μονάδες σ' έναν χώρο δεκαπέντε μέτρων μπορούν να σου φτιάξουν πολύ διαφορετικές εικόνες. Αν χαζέψεις μόνο τον έναν για δεκαπέντε δευτερόλεπτα μπορείς να δεις μια τελείως διαφορετική εικόνα απ' ό, τι αν προσπαθήσεις να τους βάλεις και τους τρεις σ' ένα κάδρο, δεν ξέρω αν καταλαβαίνετε τι εννοώ. Θέλει μια φροντίδα· όταν έχεις τρεις ανθρώπους σε μια μεγάλη σκηνή, όπως εμείς σ' αυτή την παράσταση, πρέπει να προσέχεις αρκετά την επιμέρους δράση.

Τα 60 λεπτά που διαρκεί το «After the Campsite: Από δω και μπρος» θα μπορούσαν να προκαλούν μόνο θλίψη και πόνο στον θεατή. Το εκπληκτικό κείμενο του Μιχάλη Σιώνα, όμως δεν είναι θλιβερό, αλλά καταφέρνει να συνδυάσει με δεξιότητα τον δραματικό τόνο με μια αναζωογονητική δόση χιούμορ. Οι χαρακτήρες αναπτύσσονται

με μεγάλη ακρίβεια και προσοχή, μακριά από τα δυτικά στερεότυπα για το πώς είναι ένας πρόσφυγας από τη Μέση Ανατολή ή την Αφρική. Γίνεται φανερό, κατά τη διάρκεια του έργου, ότι δυστυχία, όπως και η ελπίδα για την εύρεση της ευτυχίας, δε γνωρίζει σύνορα. Κι αυτό είναι κάτι που για να το εμπεδώσει κανείς, πρέπει να το βιώσει ο ίδιος, παρακολουθώντας αυτή τη συγκινητική παράσταση.

«AFTER THE CAMPSITE: Από δω κι εμπρός», μια παράσταση – project βασισμένη σε θεατρικό εργαστήριο νεαρών προσφύγων / Σκηνοθεσία: Μιχάλης Σιώνας / Παίζουν: Στεφανία Ζώρα, Τιμολέων Παπαδόπουλος, Γιάννης Τσεμπερλίδης / Παραστάσεις που απομένουν: Τετάρτη 2, Πέμπτη 3, Παρασκευή 4 Μαΐου 2018, στις 21:00, στο Βασιλικό Θέατρο / Γενική είσοδος: 5 ευρώ. **Περισσότερα στο site του ΚΘΒΕ*